

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การค้นคว้าแบบอิสระ เรื่อง บทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 93 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน 1 ชุด แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง 1 ชุด และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทั่วไป เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) 1 ชุด ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง สำหรับข้อมูลคำถามปลายเปิดนำมาสรุปความเป็นประเด็นบรรยายข้อมูลเชิงพรรณนา ได้ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียน มีผลดังนี้ คือ

1.1 ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง เป็นประชากรผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 93 คน เป็นนักเรียนชาย 51 คน นักเรียนหญิง 42 คน เป็นนักเรียนที่มีอายุอยู่ระหว่าง 14-15 ปี เป็นส่วนใหญ่

1.2 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมาก ส่วนบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะด้านโรงเรียนที่นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยมาก คือ ครูเป็นที่ปรึกษา แนะนำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน

ด้านครอบครัวที่นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยมากคือ ครูแนะนำส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือบิดามารดาในทุกโอกาสที่ทำได้

ด้านชุมชน ที่นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยมาก คือ ครูสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนด้วยความมีเจตนาดี มีความบริสุทธิ์ใจที่จะนำไปเพื่อสิ่งที่ดีงาม โดยไม่ใช่ทำด้วยการถูกบังคับหรือหวังผลประโยชน์ใดๆ

ด้านตนเองที่นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยมาก คือ ครูเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการพึ่งตนเอง มีความขยันหมั่นเพียร อดทน อดกลั้นและมีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น

1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเงิน 3 จังหวัดลำปาง ซึ่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทั่วไป เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) ซึ่งให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นผู้เขียนข้อเสนอแนะตามความคิดของนักเรียน ซึ่งมีนักเรียนบางส่วนได้ตอบแบบสอบถามปลายเปิดนี้ ซึ่งเป็นการตอบที่หลากหลายและยังมีข้อเสนอแนะมาให้ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ครูสังคมศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะให้นักเรียนเป็นผู้มีจิตใจที่ดี ช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวมให้ครูเป็นที่แนะนำให้คำปรึกษาอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี มีจิตอาสาและมีความรักความสามัคคีต่อกัน เป็นผู้มีความโอบอ้อมอารี มีเมตตา ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความเป็นผู้ที่ไม่รังเกียจผู้ที่ด้อยโอกาส มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความเสียสละทั้งด้านร่างกาย เวลา สามารถเป็นที่ปรึกษาที่พึ่งได้ตลอดเวลา เป็นผู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีความขยัน ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เป็นผู้ฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา เห็นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นสำคัญ เป็นผู้ช่วยส่งเสริมด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ส่งเสริมสนับสนุนเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เป็นผู้ฝึกให้นักเรียนได้พัฒนาโรงเรียนให้น่าอยู่ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน มีความสะอาด ร่มรื่น สงบ คอยสนับสนุนงานโครงการด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น รมรงค์กำจัดลูกน้ำ ขุดลายในหมู่บ้าน สนับสนุนให้มีการเข้าค่ายอาสาสมัครปลูกป่า อนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร สร้างฝาย ปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนมีจิตอาสาในด้านการไปช่วยงานต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานบวช งานทำบุญ ตามความเหมาะสมกับวัย ฝึกให้มีนิสัยรักความสะอาด ประหยัด ให้คำแนะนำ ดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ รวมทั้งการปิดน้ำ ไฟฟ้า เมื่อเลิกใช้ ให้มีความเคารพผู้อาวุโสให้มีความซื่อสัตย์ กตัญญูรู้คุณ

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษา เรื่อง บทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง อภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่านักเรียนมีความเห็นว่าครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะทางด้านตนเอง พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาอยู่ในระดับมาก และหัวข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันมากคือ ครูเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการพึ่งตนเอง มีความขยันหมั่นเพียร อดทน อดกลั้น และมีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น หัวข้ออื่นที่นักเรียนได้มีความคิดเห็นตรงกัน รองลงมาได้เช่น หัวข้อต่อไปนี้เป็นผู้ที่ปลูกฝังส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีความซื่อสัตย์ ครูให้คำปรึกษา แนะนำ สั่งสอนให้นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีการแต่งกายสะอาด สุภาพ เรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ครูดูแลแนะนำให้นักเรียนเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส และครูเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเองและให้เกียรติผู้อื่น ยังมีกิจกรรมที่ครูสังคมศึกษาส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนอีกมากมายหลายอย่างที่เหมาะสมสอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2544, หน้า 6) กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อมแรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ การได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกกาย และนำไปสู่การปฏิบัติโดยประจักษ์จริง โดยครูทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือศิษย์มีโอกาสคิดและแสดงออกอย่างถูกต้องวิธี

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า นักเรียนมีความเห็นว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะทางด้านครอบครัวพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด และหัวข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุดคือ ครูแนะนำส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือ บิคา มารดาในทุกโอกาสที่ทำได้ หัวข้ออื่นที่นักเรียนได้มีความคิดเห็นตรงกันรองลงมา ดังเช่น หัวข้อต่อไปนี้เป็นครูปลูกฝังให้นักเรียนเคารพ กตัญญูต่อบิคา มารดา ครูเป็นผู้อบรม ดูแล ส่งเสริมให้

นักเรียนมีความกตัญญูรู้คุณ เคารพ เชื่อฟังบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ ครูแนะนำ ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการใช้ยาอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย สุรุษสุราย ครูได้ช่วยเหลือดูแลแนะนำให้นักเรียนได้มีจิตสำนึกที่ต้องช่วยเหลือพ่อแม่ ครู ผู้ปกครอง ทำงานด้วยความเต็มใจ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2538, หน้า 77) ได้กล่าวไว้ว่า ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อเติบโตขึ้นจะทำให้เขาสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจและวัฒนธรรมต่างชาติ อันจะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุขกายสบายใจ ตลอดจนเป็นประชาชนที่ดี ที่เหมาะสมของครอบครัว สังคม และประเทศชาติสืบเนื่องต่อไป

สถาบันครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานของสังคม ถ้าครอบครัวมีแต่ความคลอนแคลน สังคมก็พลอยคลอนแคลนไปด้วย และเด็กที่เติบโตจากครอบครัวที่คลอนแคลนจะมีจิตสำนึกที่คลาดเคลื่อน การสอนและการอบรมของสถาบันครอบครัว ควรดำเนินการให้สอดคล้องประสานไปในจุดหมายเดียวกัน กับการสอน การอบรมของสถาบัน การศึกษาและสถาบันทางศาสนา เพื่อปูพื้นฐานหรือฝังรากให้เด็กมีจิตสำนึกที่เป็นสัมมาทิฐิเสียตั้งแต่ยังเด็ก เพื่อที่เด็กจะได้เป็นกำลังในการสร้างสรรค์สังคมที่มีร่มเย็นเป็นสุขต่อไป

3. จากผลการศึกษาที่พบว่านักเรียนมีความเห็นว่าครูสังคมศึกษาปฏิบัติบทบาทในการส่งเสริมการมีจิตสำนึกของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเงิน 3 จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสำนึกทางด้านโรงเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาอยู่ในระดับมาก และหัวข้อที่นักเรียนได้มีความคิดเห็นตรงกันมาก คือ ครูเป็นที่ปรึกษาแนะนำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน หัวข้ออื่นที่นักเรียนได้มีความคิดเห็นตรงกันรองลงมา ดังเช่น หัวข้อต่อไปนี้ ครูอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย เคารพกฎ กติกาของโรงเรียน และหมั่นประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ครูเป็นผู้แนะนำและปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้ประหยัด มัธยัสถ์ในเรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์การเรียนของนักเรียนให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ครูเป็นผู้ปลูกฝังแนะนำให้นักเรียนมีความปรองดองกันภายในโรงเรียน เคารพให้เกียรติกันทั้งรุ่นพี่และรุ่นน้อง และครูสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมส่วนรวม โดยการร่วมกันรณรงค์รักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนหรือหมู่บ้าน สุวิทย์ หิรัญกานต์ สิริวรรณ เมธีวิวัฒน์ และชนินทร์ชัย อินทราภรณ์ (2540, หน้า 103) ที่ให้ข้อคิดเห็นว่าการเป็นพลเมืองดี (Good Citizenship) คือ การที่บุคคลให้ความร่วมมือและมีความรับผิดชอบในกิจการต่างๆ ต่อหมู่คณะ และสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เมื่อทำให้การเป็นอยู่ของหมู่คณะและสังคมนั้นเป็นไปอย่างสมบูรณ์และเรียบร้อย ให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ สติปัญญา เพื่อที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการของ

สาธารณะ พัฒนาความสามารถในการมองปัญหา มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเป็นพลเมือง อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของพลเมืองที่มีประสิทธิภาพในระหว่างที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ได้

4. จากผลการศึกษาที่พบว่านักเรียนมีความเห็นว่าครูสังคมศึกษา ปฏิบัติบทบาทในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเถิน 3 จังหวัดลำปาง มีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะทางด้านชุมชนพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของครูสังคมศึกษาอยู่ในระดับมาก และหัวข้อที่นักเรียนได้มีความคิดเห็นตรงกันมากคือ ครูสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนด้วยความมีเจตนาดี มีความบริสุทธิ์ใจที่จะนำไปเพื่อสิ่งที่ดีงาม โดยไม่ใช่ทำด้วยการถูกบังคับ หรือหวังผลประโยชน์ใดๆ หัวข้ออื่นที่นักเรียนได้มีความคิดเห็นตรงกัน รองลงมา ดังเช่นหัวข้อต่อไปนี้ ครูเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา แนะนำให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความพอเพียง รู้จักเสียสละเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ครูเป็นผู้ส่งเสริมดูแลแนะนำให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ช่วยกันรักษาธำรงไว้เพื่อคนรุ่นหลัง ครูให้คำปรึกษาแนะนำส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยไม่เกิดการขัดแย้งกับการเปลี่ยนแปลงของยุคเทคโนโลยี ครูเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่ช่วยกันดูแลรักษา ธรรมชาติสมบัติของโรงเรียน วัด และชุมชน และครูเป็นผู้แนะนำ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีจิตสำนึกในการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งของที่มีคุณค่าอยู่ในชุมชนและประเทศชาติ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัตยจร (2543, หน้า 55-59) ที่เสนอกลยุทธ์การปลูกฝังจิตสาธารณะได้ข้อหนึ่งว่า การใช้ตัวอย่างที่ดีในสังคม ยกย่องคนดี เลือกผู้นำที่ดีและผลักดันตัวอย่างจิตสาธารณะที่ดี เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เกิดจิตสาธารณะในสังคมได้ ดังนั้นจิตสาธารณะหรือจิตสำนึกสาธารณะเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอันจะเป็นประโยชน์ในทุกระดับของสังคม ดังหากได้มีการพัฒนาให้เกิดขึ้นได้อย่างเข้มแข็ง ตั้งแต่บุคคลในระดับครอบครัวทั่วโลก ย่อมส่งผลดีในระดับที่สูงขึ้นเป็นลำดับและที่สำคัญที่สุด การสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีนั้น ต้องสร้างกับเด็กและเยาวชนเพราะเด็กสามารถรับรู้ในสิ่งที่ดีงามจากพ่อแม่ ที่บ้าน รับรู้จากผู้หลัก ผู้ใหญ่ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์องค์เจ้า ครูเลขาหลานในระดับชุมชนและสังคม และสถาบันการศึกษาที่นอกจากจะอบรมสั่งสอนทั้งด้านวิชาการยังจะต้องอบรมคุณธรรม จริยธรรม ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการเสียสละ การให้มากกว่าการรับอย่างเดียวจะทำให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาจิตใจในการช่วยเหลือผู้อื่น มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เตรียมเข้าสู่การพัฒนาจิตใจตนเองสู่จิตสำนึกสาธารณะต่อไปในอนาคต

ในสถานการณ์ปัจจุบันความเจริญทางด้านวัตถุทำให้คนในสังคมให้ความสำคัญ และแสวงหาเงินทอง อำนาจมากกว่าการให้ความสำคัญทางจิตใจ สภาพสังคมจึงกลับเสื่อมโทรมลง

มีปัญหามากมาย การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จึงควรเกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งกับทุกสังคมรวมถึงสังคมไทยด้วย เนื่องจากเราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ปัญหาสังคมทุกประการที่เกิดขึ้นย่อมมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความปลอดภัยของเราทุกคนโดยตรง

จิตสาธารณะเป็นจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม โดยการปลูกฝังจิตสาธารณะต้องเริ่มจากการรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่ทำให้ตนเองและบุคคลอื่นหรือสังคมเดือดร้อน จากนั้นจึงเข้าไปรับผิดชอบต่อสังคมโดยการช่วยเหลือสังคม ทำตัวเป็นพลเมืองดี เคารพกฎหมาย รับผิดชอบต่อครอบครัว รับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู อาจารย์และเพื่อนผู้มีจิตสาธารณะ ต้องทำตัวเป็นประโยชน์ต่อสังคม คิดในทางที่ดีต่อบุคคลอื่น ไม่เห็นแก่ตัว เข้าใจผู้อื่น ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรักและเมตตาเมตตาสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ดังนั้นการสร้างจิตสาธารณะจึงจำเป็นต้องปลูกฝังให้คนในสังคมรู้จักเสียสละ ร่วมแรง ร่วมใจให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ช่วยกันแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านจิตสาธารณะของนักเรียนกลุ่มผู้นำคุณธรรมชั้นนำและนักเรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะเป็นผู้นำและมีพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะและจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น

2. ครูสังคมศึกษาต้องต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และเท่าทันข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงของสื่อสารมวลชน เพราะปัจจุบันสื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อนักเรียนอย่างมาก ทั้งอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ ดังนั้น นอกจากถ่ายทอดหรือสอนแล้ว ต้องคิดต่อไปว่าจะสร้างทักษะให้เยาวชนมีความพร้อมเท่าทัน และสามารถในการใช้สื่ออย่างชาญฉลาดและสร้างสรรค์ได้อย่างไร ทำอย่างไรจะใช้สื่อต่างๆ ที่มีมากมายมาปลูกฝัง จิตสาธารณะให้กับนักเรียน

3. ควรจัดให้มีกิจกรรมด้านจิตสาธารณะทั้งในระดับชั้นเรียน โรงเรียน ครอบครัว ชุมชนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. สถานศึกษาควรเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนในรัศมีที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา เช่น รับผิดชอบดูแลในรัศมี 1 กิโลเมตร รอบสถานศึกษา โดยร่วมกับชุมชนอย่างจริงจังในการพัฒนาบรรยากาศ/สิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งนี้ อาจปฏิบัติการผ่านกิจกรรมชุมชนที่มีอยู่ในโรงเรียน และเน้นให้นักเรียนมีบทบาทหลักในการร่วมวางแผนพัฒนา การปฏิบัติการเช่นนี้ เสมือน “การใช้

ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา เป็นห้องปฏิบัติการทดลองประสบการณ์ชีวิตต่างๆ แก่ผู้เรียน” ทั้งนี้เชื่อว่าหากนักเรียนมองเห็นแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เป็นรูปธรรม 1 ชุมชน นักเรียนเหล่านั้นจะสามารถนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชุมชนที่อยู่อาศัยของตนเองได้ในอนาคต อีกทั้งโรงเรียนเองก็จะเป็นที่รักใคร่/เป็นที่พอใจของชุมชนที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนเป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างแท้จริง นักเรียนก็ได้ปลูกฝังความมีจิตสาธารณะ รู้จักช่วยเหลือทำกิจกรรมให้ชุมชนที่ตนอยู่อาศัย มีน้ำใจ เกิดความรักความหวงแหนในชุมชนของตน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษายาทบาทของครูสังคมศึกษาในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากชั้นประถมศึกษาเป็นเด็กเล็กสามารถปลูกฝังทัศนคติและแนวคิดต่างๆ ได้ง่ายกว่าเด็กโต
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในการประเมินผลการมีจิตสาธารณะของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน